

**مطالعه‌ی میزان نشاط اجتماعی در شهر بوشهر و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن
(مؤلفه‌های مورد بررسی اعتماد اجتماعی و دینداری)**

احمد بخارایی^۱

محمدعلی طالبی^۲

صدرالله محتشم^۳

تاریخ وصول: ۹۴/۱۲/۱۱

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۳/۱۰

چکیده

این مطالعه در شهر بوشهر با توجه به ویژگی‌های خاص فرهنگی آن به عنوان یک شهر مهاجر پذیر و شرایط اقتصادی-اجتماعی یک شهر بندری با نمونه‌ی آماری ۴۰۰ نفری از بین کلیه افراد واقع در سنین ۱۸-۶۵ سال انجام پذیرفته است. روش مطالعه پیمایش میدانی و با استفاده از پرسشنامه‌های آزمون‌های آماری مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. با استفاده از روش ضریب پایایی میزان روایی سؤالات در پرسشنامه نشاط اجتماعی ۰.۹۳، اعتماد اجتماعی ۰.۸۱ و برای دینداری ۰.۸۴ به دست آمد. از پاسخ به سؤالاتی در زمینه‌های شادی و نشاط عمومی، مشارکت اجتماعی، جهت‌گیری مذهبی و ... با آزمون‌های تی تست و پیرسون این نتیجه به دست آمد که بین وضعیت تأهل، جنس، دینداری، اعتماد اجتماعی با میزان نشاط اجتماعی رابطه‌ای معنی دار با شدت همبستگی وجود دارد. سطح مقدار R Square نشان داد که ۰.۰۹۴ از واریانس نشاط اجتماعی توسط ابعاد اعتماد اجتماعی و ۰.۱۸۵ آن توسط ابعاد دینداری تبیین می‌شود.

واژگان کلیدی: اعتماد اجتماعی، دینداری، شادمانی، نشاط اجتماعی.

۱- نویسنده مسؤل، استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور استان تهران. bokharaei_ah@yahoo.com

۲- مربی و عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور خراسان جنوبی. talebi856@yahoo.com

۳- کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه پیام نور

مقدمه و بیان مسأله

در اواخر قرن بیستم با تغییرات اجتماعی جوامع و حرکت به سمت مدرنیته مشکلات روزافزون در مسیر زندگی، موضوع شادمانی و نشاط بشر به عنوان یکی از موضوعات مهم در علوم انسانی مورد بررسی قرار گرفت. یکی از مشکلات هر جامعه غفلت از شادی و نشاط، در نتیجه افزایش بیماری های روانی از قبیل اضطراب و افسردگی است. شادمانی که هدف مشترک افراد است و همه برای رسیدن به آن تلاش می کنند عبارت از ارزشیابی افراد از خود و زندگیشان. (ادوارد: ۱۹۹۵: ۹۵). رواج و نهادینه سازی شادی در جامعه نیازمند مدیریت نهادهای اجتماعی است شادی و نشاط ماده ی اصلی تغییر، تحول و تکامل انسان است. در جامعه ای خوشحال با روحیه ی شاد و باطراوت زمینه ی تولید بهتر، اشتغال بیشتر و اقتصاد پویا و سالمتر فراهم می شود چرا که در چنین محیطی ذهن پویا، زبان گویا و استعداد ها شکوفا می گردد. (دانش، ۱۳۸۴: ۱۴۶) پایه اصلی شادی و غم تا حد زیادی تحت تأثیر روابط با دیگران، میزان کسب موفقیت ها، تأمین نیازها و انتظاراتش از محیط اجتماعی و حتی خداست. اندوه مادی متاعی شیطانی و شادی هدیه ای رحمانی است. (تایلور، ۲۰۰۳: ۶۹) در عمر یک صد و چند ساله روانشناسی علمی، عمدتاً بر ابعاد منفی هیجان ها توجه شده است. یک دلیل این موضوع، شاید این باشد که هیجان های منفی، می تواند زندگی ما را به گونه ای شدیدتر و جدی تر تحت تأثیر قرار دهد. اما در سال های اخیر روان شناسی مثبت گرا بر موضوعاتی مانند مثبت گرایی در مقابله با فشارهای زندگی و غلبه بر افسردگی و خمودگی و شادی و شادکامی، به عنوان یکی از مقوله های اساسی هیجان های مثبت، تأکید کرده است. شادکامی یکی از شش هیجان اساسی انسان است که عبارتند از خشم، ترس، تنفر، تعجب، ناراحتی و شادی (دیکی ۱۹۹۹ به نقل از صفری، ۱۳۸۹: ۸۷ - ۷۹). جامعه شناسی نیز در طول این سال ها ضمن نگاه متفاوت به دوران مدرن و پست مدرن و چالش های آن زندگی اجتماعی از بدو پیدایش در اندیشه ی بهبود زندگی اجتماعی بشر بوده است و نظریه پردازان چون گیدنز، پانتام، وبلن در آن نظرات گوناگونی ارائه داده اند. اگر چه ارزش های فردی، پذیرش واقعیت ها، با معنی دانستن کار و فعالیت ها، رضایت از زندگی، عزت نفس، دید مثبت به افراد، میزان کنترل بر زندگی، کیفیت ارتباطات، مشارکت انسانی و توانائی های عاطفی از عوامل مؤثر در شادی شناخته شده اند (لیساجر، ۱۹۴۸ ک ۲۴۶ - ۲۳۷). به نظر می رسد با توجه به تغییرات گسترده در جامعه ی در حال گذار امروز ایران و لزوم وجود شادی و نشاط در جامعه برای سرعت بخشیدن به رشد و پیشرفت در زمینه های مختلف بیش از هر زمان دیگری به ارائه ی راهکارهایی برای افزایش نشاط اجتماعی داشته باشیم. چهره هایی درهم رفته و افسرده و رهگذرانی که سراپا غریب و بیگانه می نمایند، از مناظری است که این روزها، بر صحنه ی واقعی کوچه ها و خیابان ها، به وفور دیده می شوند. این فرو افتادگان اجتماعی، برای مسؤولان و سازمان های دولتی، یک جور واقعیت اند و برای جامعه شناسان و اندیشمندان اجتماعی، مؤلفه ای در خورتوجه چراکه بسیاری از عوامل اجتماعی از جمله: مشارکت سیاسی، فعالیت اقتصادی و پویایی فرهنگی همه در گرو جامعه ای

مطالعه‌ی میزان نشاط اجتماعی در شهر بوشهر و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن

(مؤلفه‌های مورد بررسی اعتماد اجتماعی و دینداری)

است که افراد آن از حدمطلوبی از شادی و نشاط بهره مند باشند. افرادی که شاد هستند احساس امنیت بیشتری می‌کنند، آسانتر تصمیم می‌گیرند، دارای روحیه‌ی مشارکتی بیشتری هستند و نسبت به کسانی که با آنان زندگی می‌کنند بیشتر احساس رضایت می‌کنند. (میرز، ۲۰۰۲) مهم‌ترین مؤلفه در ایجاد نشاط و به دنبال آن گسترش فعالیت‌های سازنده در زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها و در سطح کلان دستیابی به توسعه‌ی پایدار و همه‌جانبه، شاخص سطح رضایت یا احساس رضایتمندی افراد از شرایط فردی و اجتماعی است. (وزارت کشور، ۱۳۸۸: ۳) و به میزانی که شاخص‌های نارضایتی و یا رضامندی، رشد یا کاهش یابد، احساس نشاط اجتماعی دستخوش تغییر می‌گردد و بدیهی است که کاهش این عامل منجر به برخی آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی می‌شود. افراد پر نشاط سالم‌تر بوده و عمر طولانی‌تری خواهند داشت (۸۹۲: ۲۰۰۷، کس نادیس به نقل از ربانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۷) و به سایر مردم و مشکلات اجتماعی علاقه‌مندتر هستند (آرگایل، ۱۳۸۳: ۳۳۰). به علاوه مهارت‌های خود را بیشتر برآورد می‌کنند و برای برنامه‌ریزی زندگی بهتر تصمیم می‌گیرند (کار، ۱۳۷۳: ۵۰). نشاط در زندگی، احساس خوشبختی، اعتماد متقابل، احساس تعهد و نشانه‌ای از نگرش‌های مثبت به جهان و محیطی را که فرد در آن زندگی می‌کند در بر می‌گیرد (ازکمپ، ۱۳۷۳: ۶۶). آمار رسمی از وضعیت نشاط اجتماعی در دست نیست. بسیاری از روان‌شناسان بر این باورند که در مفهوم شادی حداقل سه جزو اساسی عاطفی، اجتماعی و شناختی وجود دارد. جزو عاطفی باعث حالات هیجانی مثبت، جز اجتماعی منجر به روابط اجتماعی گسترده و مثبت با دیگران و جزو شناختی موجب برخورداری از تفکری می‌شود که وقایع روزمره را با خوشبینی تعبیر و تفسیر می‌کند. هان کانن، ۲۰۰۱: ۴۳۹-۴۳۳) به اعتقاد کارشناسان، هم‌اکنون نشانه‌های صریحی از افسردگی، عواطف منفی و روان‌رنجوری در جوامع به چشم می‌خورد که پیامدهایی نظیر پایین آمدن سن خودکشی، افزایش طلاق و بزهکاری، ترک کار و بسیاری از مشکلات روحی- اجتماعی را در برداشته، به طوری که گویا شادی از جوامع رخت بر بسته و فرسودگی جانشین آن گردیده است (آرگایل، ۱۹۹۹) به نقل از ربانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۸). از جمله مزایای افزایش نشاط در جامعه کاهش آسیب‌های اجتماعی، رشد فضایل اخلاقی و پایبندی به اخلاقیات می‌باشد که در این وضع میزان رضایت از زندگی به صورت ذهنی و عینی بیشتر می‌شود. نشاط اجتماعی به داشتن وابستگی‌های ملی کمک می‌کند و نداشتن آن منجر به واپس زدگی‌های اجتماعی و اقتصادی خواهد شد. شادی ترکیبی از وجود عاطفه مثبت، عدم وجود عاطفه منفی و رضایت از زندگی است و به این معنی است که افراد شاد تمایل دارند خود و دیگران را مثبت ببینند و وقایع را مثبت تفسیر نمایند، آنان به شکست زیاد فکر نمی‌کنند و از فرصت‌هایی که به دست می‌آورند تصمیمات منطقی و درست می‌گیرند و خوش بینی واقع‌بینانه به وقایع دارند (یعقوبی، ۱۳۸۷: ۱۰۵-۹۲). افراد متأهل از افراد غیر متأهل، مطلقه، جداشده یا هرگز ازدواج نکرده شادترند و ناشادی در کسانی که به دام ازدواج‌های ناموفق افتاده‌اند، بیش از گروه‌های دیگر است.

مبانی نظری تحقیق

در این مطالعه برای درک بهتر رابطه بین اعتماد اجتماعی، دینداری و نشاط اجتماعی از نظرات صاحب نظران ذیل استفاده شد:

آنتونی گیدنز

در نظریه گیدنز مفهوم محوری، مفهوم مخاطره است. تعاریف گیدنز از اعتماد و بی‌اعتمادی در مورد مفهوم مخاطره شکل گرفته است. اعتماد از دیدگاه گیدنز نه کیفیتی کلی و نه وجهی از همبستگی اجتماعی، بلکه شیوه ضروری و اجتناب ناپذیر حیات اجتماعی به شمار می‌رود. کانون اصلی اعتماد در تمام انواع آن، استمرار رفتار و زندگی و سپس قابلیت پیش‌بینی آن می‌باشد (آزادارمکی و کمالی، ۱۳۸۳). از دیدگاه گیدنز، اعتماد در نظام‌های ما پیش از مدرنیته متأخر از نوع پایبندی‌های چهره‌دار و مبتنی بر هم‌حضور است، حال آن‌که در مدرنیته متأخر اعتماد غیر شخصی و به دیگران ناشناس یا به عبارت دیگر «بی‌توجهی مدنیته که در مدرنیته متأخر اعتماد غیر شخصی و به دیگران» جنبه بنیادی روابط اعتماد بین افرادی است که از ماهیت رشد‌یابنده نظام‌های انتزاعی ریشه گرفته‌اند. (گیدنز، ۱۳۸۰: ۱۴۴) گیدنز، مدرنیته را به عنوان فراگیرترین واقعیت عصر حاضر، هم‌نوید دهنده فرصت‌هایی برای بشر می‌داند و هم‌به‌بار آورنده مخاطرات. از نظرات گیدنز می‌توان استنباط کرد که مدرنیته خالق بسیاری از وقایع پیش‌بینی نشده و در عین حال دلهره‌آور و خطرناکی است که هیچ تضمینی بر شادمانی و خرسندی با ثبات برای انسان‌هایی که در این عصر زندگی می‌کنند، وجود ندارد و به عبارت دیگر پایه‌های احساس امنیت هستی‌شناختی در دوران مدرن، متزلزل شده است. عوامل تهدیدکننده و تأمین‌کننده شادمانی انسان‌ها در عصر مدرنیته متأخر را به زبان گیدنز می‌توان به صورت زیر نمایش داد:

جدول عوامل تهدیدکننده و تأمین‌کننده شادمانی از نظر گیدنز

عوامل تهدیدکننده شادمانی	عوامل تأمین‌کننده شادمانی
تهدیدهای خشونت‌آمیز ناشی از صنعتی شدن جنگ.	اعتماد همراه با احتیاط نسبت به نظام‌های انتزاعی
متزلزل شدن ریشه‌های اعتماد به نظام‌های انتزاعی از جمله آثار و خیمی که تولیدات صنعتی به بار می‌آورند.	اعتماد و واتهادن امور زندگی شخصی به دست نظام‌های تخصصی
بی‌معنایی شخصی و احساس ناامنی و اضطراب وجودی	دگرذیبی صمیمیت و شکل‌گیری رابطه ناب

مطالعه‌ی میزان نشاط اجتماعی در شهر بوشهر و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن
(مؤلفه‌های مورد بررسی اعتماد اجتماعی و دینداری)

پارتو

پارتو معتقد است اگر خوشنودی های افراد را در نظر بگیریم، رساندن این خوشنودی ها به حداکثر امری عادی است. و حداکثر هم مادام که افزون بر خوشنودی های کلی برون کاستن از خوشنودی های دیگری امکان پذیر باشد به دست نمی‌آید. اما همین که به چنین حدی برسیم، دیگر وارد ابهام های سردرگم مقایسه منفعتهای باهم خواهیم شد. فراتر از این حد دادن خوشنودی بیشتر به بعضی ها حتی به بیشترین تعداد افراد با کاهش خوشنودی های بعضی دیگر ولو کمترین تعداد افراد امکان پذیر است. اما گفتن این که توزیع مجدد منفعت ها باید بر اساس منطقی صورت گیرد مستلزم قبول این قضیه است که خوشنودی های افراد گوناگون را می توان باهم مقایسه کرد. در حالی که می دانیم که منفعت دو شخص دست کم از طریق روش های علمی اساساً مقایسه نشدنی است (آرون، ۱۳۷۷: ۵۱۶).

نظریه دل زدگی زیمل

دوری انسان ها از یکدیگر با کاهش پیوندهای عاطفی میان افراد جوهر زندگی مدرن است و دلزدگی نوعی نگرش است که فرد قادر نیست تفاوت اشیا را دریابد و تغییرات سریع زندگی و تأثیرات متنوع آنها واکنش های سریع و متعددی را می طلبد این جریان به گونه ای است که اعصاب آدمی قادر نیست همواره چنین واکنشی بروز دهد بنابراین فرد در برابر تحریکات تازه عاجز شده و نیرویی برای مقابله با آنها برایش باقی نمی ماند به این ترتیب معنا و ارزش های متعارف اشیا از میان می رود و برای فرد دلزده تمام امور و فعالیت ها یکنواخت می نماید و مانع دریافت زندگی شده و هدفدار بودن زندگی از میان می رود (عبدی، ۱۳۷۸: ۱۷۰).

آبراهام مازلو

به طور کلی مازلو در یک تقسیم بندی نیازهای انسانی را به دو دسته تقسیم کرده است
۱- انگیزه های اولیه: نیاز های فیزیولوژیک که برای ما بسیار مهمند و جنبه بسیار عمومی تری دارند،
۲- انگیزه های ثانویه یا فرهنگی: انگیزه هایی که ما می توانیم با فرو رفتن در خود و ذهن خود آنها را بیابیم این تمایلات عبارتند از: تمایل به لباس، اتومبیل دولتی، معاشرت، تحسین، حیثیت، اعتبار و نظایر آنها.

نکته دیگر در مورد ویژگی خواسته ها و نیازها این است که این خواسته ها یک ویژگی دارند و آن این است که معمولاً وسیله ای برای رسیدن به هدف به شمار می روند و خود ذاتاً هدف نیستند (میرزا محمدی و زاهدی، ۱۳۸۵: ۳۲-۲۵). در نظریه مازلو نشاط جز نیازهای ثانویه است.

تئوری کریزبرگ

بر مبنای نظریه کریزبرگ رضایت یا نارضایتی از بخشی از زندگی به سایر بخش های زندگی تعمیم یافته و آن بخش را نیز متأثر می نماید. بر مبنای تئوری سرایت، باید انتظار داشت افرادی که در یک زمینه محروم می شوند بدون جبران و اصلاح رضایت در آن بخش نارضایتی خود را از یک محدوده نارضایتی به محدوده دیگر نارضایتی تعمیم خواهد داد. به عنوان مثال نارضایتی از ارضا نیازها باعث خواهد شد تا سایر بخش های زندگی از جمله شغل، درآمد ... را نیز متأثر نموده و به سوی نارضایتی از آن بخش ها سوق یابد. (صفدری، ۱۳۷۴: ۳۸-۳۷).

چارچوب نظری

در اینجا تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای مورد مطالعه بیان شده است. متغیرهای مستقل:

۱- اعتماد اجتماعی

به اعتقاد گیدنز اعتماد را می توان به عنوان اطمینان به قابلیت یک شخص یا سیستم با نظر گرفتن رشته خاصی از نتایج یا وقایع تعریف کرد که طی آنها، آن اطمینان بیانگر ایمان به پاکدامنی دیگران یا عشق به آن ها و یا ایمان به صحت اصول انتزاعی و مجرد (مثل دانش فنی) است. (امیر کافی، ۱۳۷۵: ۷) در واقع اعتماد به اعتقاد یا اطمینان راسخ به صداقت، درستی، وثوق و عدالت یک شخص، گروه یا کلیت جامعه می باشد. (صفدری، ۱۳۷۴: ۷۷)

در این مطالعه برای عملیاتی کردن اعتماد اجتماعی، میزان اعتبار افراد را برای ابعاد رفتار مبتنی بر اعتماد کردن (گویه های ۱ تا ۵)، تمایلات همکاری جویانه (گویه های ۶ تا ۱۰)، صراحت (گویه های ۱۱ تا ۱۵)، صداقت (گویه های ۱۶ تا ۲۰) و اطمینان گوویه های ۲۱ تا ۲۵ در پرسشنامه های مربوط به اعتماد اجتماعی سنجیده ایم.

۲- دینداری

بیانگر دین را به عنوان نوعی خاص از تلاش و کوشش برای انجام کارکردهای مختلف تعریف کرده، و به طور مفصل تر، آن را به عنوان جمع اعتقادات و اعمالی که با کمک آن ها یک گروه (دینی) با مسائل و مشکلات عظیم زندگی مواجه می شود (ویلیم، ۱۳۸۶: ۴۸) مطرح می نماید و دینداری به معنای داشتن اهتمام دینی است (همیل فارب، ۱۳۸۴: ۲۴) به نحوی که نگرش، گرایش و کنش های فرد تحت تاثیر آن قرار می گیرد.

برای عملیاتی کردن دینداری در این مطالعه، چهاربعد اعتقادی، مناسکی، پیامدی و عاطفی دینداری در نظر گرفته شده است. برای هر یک از این ابعاد گوویه هایی طراحی شده که آزمودنی ها را با آنها

مطالعه‌ی میزان نشاط اجتماعی در شهر بوشهر و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن
(مؤلفه‌های مورد بررسی اعتماد اجتماعی و دینداری)

سنجیده‌ایم. برای بعد اعتقادی ۸ گویه، مناسکی ۶ گویه، پیامدی ۹ گویه و برای سنجش بعد عاطفی ۹ گویه در نظر گرفته شده است.

متغیر وابسته: نشاط اجتماعی

ادوارد دینر به این نتیجه رسیده است که شادکامی و نشاط، ترکیبی است از وجود عاطفه مثبت یا خوشایند، نبودن عاطفه منفی یا ناخوشایند، زندگی بسیار رضایتمندانه و ادراک خوشنود کننده فرد از زندگی (دو آن شولتس، ۱۳۶۹: ۴۹). شادی به مجموع دردها، ترکیبی از عاطفه مثبت بالا و عاطفه منفی پایین، احساس مثبتی که ناشی از حس ارضا و پیروزی است، معنا شده است (روبرت پلاچیک، ۱۳۷۱: ۱۸۷).

از شادی تعاریف گوناگونی، مانند: ۱- احساس مثبتی که از حس ارضای پیروزی به دست می‌آید. (ریو، ۱۳۸۰: ۳۶۷) ۲- مجموع لذت‌های منهای درد (آیزنک، ۱۳۷۸: ۴۲) و ۳- حالتی که فرآیند نیل به علاقه‌ها در آدمی به وجود می‌آید. (طریقه دار، ۱۳۷۹: ۴۷)

برای عملیاتی کردن نشاط اجتماعی، با استفاده از پرسش نامه‌های ۲۹ گویه ای معروف شادی آکسفورد جهت سنجش علمی میزان نشاط اجتماعی آزمودنی‌ها استفاده گردید. این پرسش نامه را آرگیل و لو در سال ۱۹۸۹ میلادی تهیه کردند. آرگیل و همکاران، ضریب آلفای ۰.۹۰ را با ۱۳۴۷ آزمودنی به دست آوردند. (علی پور و همکاران، ۱۳۷۹: ۳۵)

پیشینه تحقیق

کیا و امیری (۱۳۹۲)، پژوهشی را با عنوان " بررسی میزان نشاط اجتماعی و عوامل مرتبط با آن در بین شهروندان ۱۵-۶۴ سال شهر اهواز " انجام داده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بین پایگاه اجتماعی- اقتصادی (در هر دو بُعد ذهنی و عینی)، احساس عدالت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، اعتماد اجتماعی، رضایت اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، پایبندی به اعتقادات مذهبی، میزان رضایت از خدمات شهری و نشاط اجتماعی رابطه مثبت و معنادار و بین احساس محرومیت نسبی و احساس بی‌هنجاری و نشاط اجتماعی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. رگرسیون چندمتغیره نشان داد که ۵۱٪ از واریانس متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل قابل پیش بینی بوده است.

صحرائیان و همکاران (۱۳۹۰)، در تحقیقی با عنوان " رابطه نگرش مذهبی و شادکامی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز " با حجم نمونه ۲۷۱ نفری دانشجوی رشته پزشکی (۱۶۴ مرد و ۱۰۷ زن) ، روش تحقیق توصیفی- مقطعی و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی و با استفاده از

پرسشنامه نگرش مذهبی خدایاری فرد و شادکامی آکسفورد به این نتایج رسیدند: رابطه بین شادکامی و نگرش مذهبی، سن و شادکامی و سن و مذهب معنادار بوده است.

هزار جریبی و صفری شالی (۱۳۸۹) در پژوهشی به "بررسی مفهوم شادکامی اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی استان مرکزی) پرداخته اند. نتایج پژوهش ایشان نشان داد که احساس شادکامی در بین ۱۸/۵ درصد از پاسخگویان در حد کم و خیلی کم در مقابل ۱۹/۵ درصد ایشان در حد بالایی و ۶۲ درصد هم متوسط بوده است. عوامل تبیین کننده شادکامی اجتماعی بر طبق مدل مسیر، نشان می دهد که در ابتدا متغیر امید به آینده وارد معادله شده است. متغیرهای بعدی عبارتند از: احساس مقبولیت اجتماعی (با ضریب ۰/۲۸)، ارضای نیازهای عاطفی (با ضریب ۰/۲۶) پینندی به ارزش های دینی (با ضریب ۰/۱۱)، بالا رفتن سن افراد (با ضریب ۰/۰۸)، احساس عدالت توزیعی (۰/۰۷)، فضای منسب اخلاقی عمومی (۰/۰۶)، عدم احساس امنیت (۰/۰۵)، احساس امنیت (۰/۰۵). در مجموع متغیرهای یاد شده توانسته اند ۰/۵۵ از تغییرات یا واریانس متغیر شادکامی اجتماعی را تبیین کنند.

قمری (۱۳۸۹)، با هدف بررسی رابطه دینداری با میزانی شادمانی در بین دانشجویان به این تحقیق دست یازید. برای انجام تحقیق حاضر، تعداد ۷۵۶ دانشجو به روش نمونه گیری خوشه ای مرحله ای از بین دانشجویان دانشگاه های آزاد اسلامی منطقه دو انتخاب شدند. در این بررسی به دست آمد که با افزایش میزان دینداری نشاط اجتماعی افزایش می یابد.

بهرامی چگینی (۱۳۸۹) در پژوهش به بررسی رابطه بین دینداری با اختلاف روانی دانشجویان دانشگاه آزاد خرم آباد پرداخته است. نمونه تحقیق ۱۷۹ نفر از دانشجویان می باشد که با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند. ابزارهای تحقیق مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه های دینداری و سلامت روانی می باشد. جامعه آماری این تحقیق کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم آباد می باشند.

تحقیقات نشان می دهند که مذهب می تواند در ایجاد احساس امید، احساس صمیمیت با دیگران، آرامش هیجانی، فرصت شکوفایی، احساس راحتی، مهار تکانه ها، نزدیکی به خدا، و کمک به حل مشکل مؤثر می باشد. دین موجب امیدواری می شود و خوش بینی را افزایش می دهد. دین نوعی احساس فرا طبیعی به شخص می دهد که بی تردید تأثیر روان شناختی دارد. بررسی های علمی نشان می دهند، هرچه میزان معنویت و دینداری افراد زیادتر باشد، مصونیت بیشتری از بیماری های روانی و انحرافات رفتاری پیدا می کنند (بهرامی چگینی، ۱۳۸۹: ۱۰۲-۹۱).

هزار جریبی و آستین فشان (۱۳۸۸)، در تحقیقی با عنوان "بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی" در بین ۲۰۰۰ نفر از افراد ۱۵ تا ۶۵ سال ساکن استان تهران به این نتایج رسیدند که نشاط اجتماعی بین ۱۸ درصد از پاسخگویان در حد کم و بسیار کم و ۲۸ درصد آنها از احساس نشاط بالایی برخوردارند. هم چنین بین احساس محرومیت، ارضای نیازها، احساس مقبولیت نزد دیگران، احساس

مطالعه‌ی میزان نشاط اجتماعی در شهر بوشهر و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن
(مؤلفه‌های مورد بررسی اعتماد اجتماعی و دینداری)

عدالت توزیعی، فضای عمومی جامعه، پایگاه اقتصادی- اجتماعی و نشاط اجتماعی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

چلبی و موسوی (۱۳۸۷)، تحقیقی را با عنوان "بررسی عوامل مؤثر بر شادمانی در سطوح خرد و کلان" انجام داده‌اند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که سطح شادمانی در جامعه ایران پایین و بیش از نیمی از افراد میزان شادمانی شان کمتر از حد متوسط است. رابطه بین شادمانی و بی‌اعتمادی، آنومی، احساس ناامنی، معکوس و در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشند. در سطح کلان رابطه مثبتی بین سرمایه اجتماعی و احساس شادمانی وجود دارد. در مورد تأثیر عوامل مادی بر شادمانی نیز، بر اساس این پژوهش مشخص شده در سطح خرد افزایش درآمد موجب شادی نمی‌شود؛ اما در سطح کلان میانگین شادمانی افراد در کشورهایی با سطح توسعه اقتصادی و درآمد بالاتر، بیشتر از میانگین شادمانی افراد در کشورهای کم درآمدتر است.

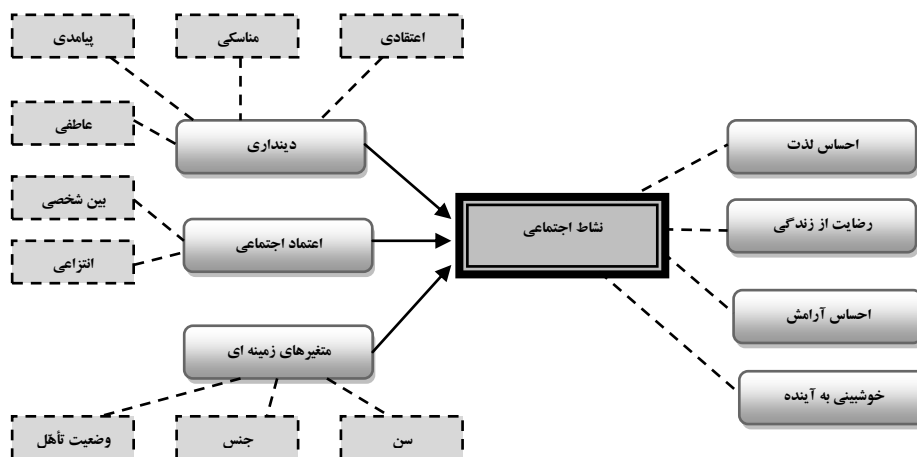
گنجی (۱۳۸۷)، پژوهشی با عنوان "تحلیل عوامل جامعه شناختی مؤثر بر میزان احساس شادی سرپرستان خانواده در شهر اصفهان" انجام داده است. نتایج تحقیق وی نشان می‌دهد که: میانگین احساس شادی در بین سرپرستان خانوارها ۵۶/۲۳ بوده (بعد احساسی ۵۹/۳۷، بعد اجتماعی ۵۵/۴۲ و بعد شناختی ۵۳/۸۸) و از بین متغیرهای زمینه‌ای و جمعیت شناختی مورد مطالعه، شادی سرپرستان خانوار بر حسب جنس، وضعیت تأهل، نوع مسکن، استعمال دخانیات، شغل، میزان تحصیلات و وضعیت سلامتی روحی و جسمی متفاوت است. همچنین متغیرهای سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، رضایت از امکانات منطقه‌ای، میزان برخورداری از حقوق شهروندی، میزان منزلت نقشی (کارآمدی اجتماعی)، دینداری، وضعیت اوقات فراغت، درآمد، ورزش هفتگی و گوش دادن به موسیقی، با احساس شادی سرپرستان دارای همبستگی مستقیم است. به طوری که مدل به دست آمده از متغیرهای مؤثر بر اساس رگرسیون چندگانه با روش گام به گام، ۴۵ درصد از واریانس احساس شادی در جامعه را تبیین می‌کند.

اسنوپ (۲۰۰۸)، تحقیقی با عنوان "مذهبی بودن و شادکامی در سه کشور" انجام داده است. وی در این تحقیق در پی این بود که تأثیر مذهب را بر شادکامی بررسی کند. برای این کار وی تحقیق ارزش‌های جهانی را در سه کشور آمریکا، هلند و دانمارک در سال ۲۰۰۰ انجام داد. وی از هفت شاخص خودگزارشی جهت مذهبی بودن استفاده کرد و شادکامی را تنها با یک سؤال در مورد میزان رضایت از زندگی سنجید.

همبستگی‌های بین مذهبی بودن و شادکامی به نظر مثبت ولی ناچیز می‌رسید. بیشترین همبستگی مربوط به آمریکا با مقدار ۰/۱۳ بیشترین معناداری سپس در هلند و دانمارک هر کدام با مقدار ۰/۰۵ بدون معناداری بود.

بنابراین، به نظر می‌رسد که شادکامی، دو جزو اساسی (عاطفی و شناختی) دارد که بُعد عاطفی آن، موجب می‌گردد انسانی که دارای احساس شادکامی‌آست، از نظر دیگران، به عنوان فردی بشاش و سرزنده شناخته شود و در مناسبات اجتماعی نیز بتواند راحت تر با دیگران ارتباط برقرار کند. لویس و همکاران (۲۰۰۵) تحقیق با عنوان " جهت گیری مذهبی، الگو برداری مذهبی و شادکامی در بین جوانان بریتانیا" انجام داده اند. هدف آنها از این تحقیق بررسی رابطه مذهب و نشاط از طریق متون و یافتن تأثیرات این موضوع بر سلامت روانی بود. جهت این کار حجم نمونه ای به تعداد ۱۳۸ نفر از جوانان بریتانیایی انتخاب و داده ها از طریق ۲ مقیاس مذهب (مقیاس جهت گیری مذهبی (خرده مقیاس های درونی و بیرونی) و مقیاس الگو برداری (خرده مقیاس منفی و مثبت) و شادکامی (افسردگی-شادکامی و فرم کوتاه پرسشنامه شادکامی آکسفورد) جمع آوری شد. به طور کلی رابطه معناداری بین نمرات مذهب و الگو برداری مذهبی مثبت وجود داشت و رابطه معناداری با نمرات پرسشنامه فرم کوتاه شادکامی آکسفورد نیز داشت.

تحقیق گاندلاچ (۲۰۰۴) مقایسه شادمانی ۹ کشور اروپایی. سؤال اساسی تحقیق گاندلاچ اینست که چرا کشورهای سطح اقتصادی خیلی مشابهی دارند، سطح شادمانی یا رضایت گزارش شده شان متفاوت است؟ گاندلاچ در پاسخ به این سؤال، ۹ کشور با سطح اقتصادی نزدیک و سطح امنیت مشابه را برگزید تا قادر به تمرکز بر عواملی باشد که احتمالاً در سطح شادمانی و رضایت به عنوان مؤلفه‌های متغیر مکنون احساس خوشبختی، به غیر از موفقیت اقتصادی نقش ایفا می‌کنند.

مدل تحلیل پژوهش

مطالعه‌ی میزان نشاط اجتماعی در شهر بوشهر و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن
(مؤلفه‌های مورد بررسی اعتماد اجتماعی و دینداری)

فرضیات پژوهش

در این مقاله فرض بر این است که

بین سن، جنس، وضعیت تأهل و میزان نشاط اجتماعی افراد رابطه معنی دار وجود دارد.
بین میزان تعهد دینی و پایبندی به اعتقادات مذهبی و میزان احساس نشاط اجتماعی معنی دار رابطه وجود دارد.

بین میزان اعتماد اجتماعی و میزان نشاط اجتماعی رابطه معنی دار وجود دارد.

روش‌شناسی

مطالعه تجربی پژوهش حاضر پیمایشی مقطعی است همچنین از روش اسنادی یا کتابخانه ای برای تدوین چارچوب نظری تحقیق، بهره گیری از نظر صاحب نظران و نیز تهیه‌ی پیشینه‌ی مطالعاتی تحقیق در خصوص موضوع مورد مطالعه استفاده گردید. در زمینه بررسی میزان نشاط به عوامل جامعه شناختی مؤثر بر آن در بین جمعیت فعال شهر بوشهر، روش پیمایشی مقطعی به منظور گردآوری داده‌ها درباره یک یا چند صفت در یک مقطع از زمان (یک روز، یک هفته یا یک ماه) از طریق نمونه گیری از جامعه ای انجام شد. (سرمد و دیگران، ۱۳۸۳: ۸۳)

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه افراد ۶۵ تا ۱۸ سال ساکن در شهر بوشهر اعم از زن و مرد که به صورت نمونه گیری چندمرحله ای گردآوری شده اند. برای این منظور از بین نواحی جغرافیای شهر بوشهر چهار ناحیه به صورت تصادفی انتخاب، سپس پرسشنامه‌های مورد نظر در این نواحی تکمیل گردیده است. بنا به آمار آخرین سرشماری انجام شده (سرشماری آبان ۹۰)، این جامعه آماری رقمی در حدود ۲۴۰ هزار نفر برآورد شده است. تعداد حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران برای جامعه ی مورد پژوهش، ۳۸۲ نفر محاسبه گردیده است. برای ارزیابی نشاط اجتماعی از پرسشنامه استاندارد آکسفورد استفاده شد. در ایران نوبالا و علی پور در سال ۱۳۸۵ در یک بررسی مقدماتی، پایایی و روایی پرسشنامه شادکامی آکسفورد را با ۱۰۱ آزمودنی دانشجوی، آلفای کرونباخ ۰.۹۳ و ضریب اعتبار حاصل از روس دو نیمه سازی را ۰.۹۲ به دست آوردند. به منظور استفاده از این پرسشنامه، متن انگلیسی آن را از کتاب روان شناسی شادی نوشته آرگیل به فارسی ترجمه گردید. صحت ترجمه را یکی از استادان روان شناسی بالینی و یکی از فارغ التحصیلان مقطع کارشناسی ارشد رشته روان شناسی بالینی تأیید کردند و سپس پرسشنامه روی ۴۲ آزمودنی اجرا گردید. بررسی اعتبار موارد پرسشنامه نشان داد که تمام مواد ۲۹ گانه آن با نمره کل، همبستگی بالایی دارند. آلفای کرونباخ ۰.۹۲۴ و ضریب پایایی حاصل از روش دونیمه سازی اسپیرمن برون، برابر با ۰.۹۴۱ به دست آمد.

برای تعیین روایی ضمن محاسبه آلفای کرونباخ، منابع موجود در رابطه با موضوع بررسی و پرسشنامه اولیه تدوین و سه تن از استادان علوم اجتماعی در پرسشنامه اولیه اعمال نظر کردند و پس از اصلاحات لازم آماده بهره گیری شد. برای بدست آوردن پایایی این مقیاس از روش ضریب پایایی آلفای کرونباخ استفاده شده که برای پرسشنامه نشاط اجتماعی ۰.۹۳، اعتماد اجتماعی ۰.۸۱ و برای پرسشنامه دینداری ۰.۸۴ می باشد. مقدار به دست آمده به طور کلی در حد قابل قبول بوده و مناسب بودن سؤالات پرسشنامه را برای سنجش متغیرهای تحقیق و آزمون فرضیات تأیید می کند.

نتایج تحلیل های مربوط به آمار توصیفی

از مجموع ۴۰۰ نفر شرکت کنندگان ۴۲.۵ درصد از کل آزمودنی ها را مردان با ۱۷۰ نفر و ۵۷.۵ درصد از کل آزمودنی ها را زنان با ۲۳۰ نفر تشکیل داده اند. برای توزیع پرسشنامه ۳۷ محله شهر بندری بوشهر به ۱۰ منطقه جمعیتی تقسیم شده و سپس ۶ منطقه به طور تصادفی گزینش شدند. ۶۱/۵ درصد شرکت کنندگان متأهل و ۳۸/۵ درصد آنها مجرد بودند. مدرک تحصیلی ۲۴ درصد از کل آزمودنی ها دیپلم، ۳۹.۵ درصد از کل آزمودنی ها دانشجوی دوره ی کارشناسی و ۳۶.۵ درصد از کل آزمودنی ها لیسانس و بالاتر بوده است. همچنین سن ۱۲ درصد از کل آزمودنی ها زیر ۲۰ سال، ۴۴.۸ درصد از کل آزمودنی ها بین ۲۱ تا ۳۰ سال، ۲۳.۵ درصد از کل آزمودنی ها بین ۳۱ تا ۴۰ سال و ۲۳.۵ درصد از کل آزمودنی ها ۴۱ سال به بالا بوده است.

بررسی فرضیات تحقیق

براساس داده های پرسشنامه آزمون فرضیات تحقیق به صورت ذیل انجام گرفت. فرضیه: بین سن و میزان نشاط اجتماعی رابطه وجود دارد. بر اساس مشاهدات جدول ذیل می توان چنین استنباط کرد که بین نشاط اجتماعی سنین زیر ۲۰ سال با سایر رده های سنی جدول تفاوت معنادار به نفع سنین زیر ۲۰ سال وجود دارد. یعنی آزمودنی های زیر ۲۰ سال از نشاط اجتماعی بالاتری برخوردارند.

جدول شماره (۱) توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات و سن

سن	درصد	میانگین نشاط اجتماعی
زیر ۲۰ سال	۱۲	۱۱۵.۴۶
بین ۲۱ تا ۳۰ سال	۴۴.۸	۱۰۸.۰۱
بین ۳۱ تا ۴۰ سال	۲۳.۵	۱۴.۶۰
۴۱ سال و بالاتر	۱۹.۸	۱۲.۲۷

مطالعه‌ی میزان نشاط اجتماعی در شهر یوشهر و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن
(مؤلفه‌های مورد بررسی اعتماد اجتماعی و دینداری)

جدول ذیل تحلیل واریانس میزان نشاط اجتماعی با توجه به سنین مختلف را نشان می‌دهد.

جدول شماره (۲) تحلیل واریانس میزان نشاط اجتماعی با توجه به سنین مختلف

ANOVA					
مقدار معنی داری	F مقدار	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	تحلیل واریانس
		۲۲۰۳۰۳۳	۳	۶۶۰۹۰۱۰۰	بین دو گروه
۰۰۰۱	۱۱۰۶۳۹	۱۸۹۰۲۷۳	۳۹۶	۷۴۹۵۲۰۱۰	در گروه
			۳۹۹	۸۱۵۶۱۰۱۰	جمع

طبق مشاهدات موجود در جدول فوق نیز، آزمون تحلیل واریانس یک راهه با مقدار درجه آزادی ۱۱۰۶۳۹ و $p < 0.05$ نشان می‌دهد که بین نشاط اجتماعی آزمودنی‌ها با سنین مختلف تفاوت وجود دارد.

فرضیه: بین جنس، وضعیت تأهل و نشاط اجتماعی تفاوت معنی دار وجود دارد.

جدول شماره (۳) آزمون گروه‌های مستقل از لحاظ میزان نشاط اجتماعی بر حسب جنس و تأهل

آزمون گروه‌های مستقل					
p	درجه آزادی	T	میانگین	F مقدار	جنس و تأهل
۰۰۰۷	۳۹۸	۲۰۷۰۳	۱۰۹۰۵۶	۱۷۰	مرد
			۱۰۵۰۶۹	۲۳۰	زن
۰۰۱	۳۹۸	۷۰۲۱۶	۱۰۳۰۴۹	۲۴۶	متاهل
			۱۱۳۰۴۷	۱۵۴	مجرد

با توجه به جدول فوق بین میانگین نشاط اجتماعی مرد و زن با توجه به مقدار $t=2.703$ و $p=0.007$ تفاوت بین دو گروه معنی دار است. همچنین مندرجات جدول فوق نشان می‌دهد که بین میانگین نشاط اجتماعی متأهلین و مجردین با توجه به مقدار $t=7.216$ و $p=0.001$ تفاوت بین دو گروه معنی دار است. با استناد به میانگین‌های به دست آمده برای هر گروه می‌توان این گونه گفت که میزان نشاط

اجتماعی در میان آزمودنی های مجرد و مرد بیشتر آزمودنی های متأهل و زن می باشد. با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی شهر بوشهر این نتیجه قابل تأمل است و باید برنامه ریزی مناسب برای وضعیت نشاط اجتماعی زنان و متأهلین شهر بوشهر صورت پذیرد.

فرضیه: بین دینداری و نشاط اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول شماره (۴) آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین گونه های مختلف دینداری و نشاط اجتماعی

همبستگی		عاطفی	پیامدی	مناسکی	اعتقادی		دین داری
نشاط اجتماعی	همبستگی پیرسون	.۲۵	.۱۸	.۲۱	.۳۷		.۳۶
	مقدار معنی داری (2-tailed)	.۰۰۱	.۰۰۱	.۰۰۱	.۰۰۱		.۰۰۱
	جمع	400	400	400	400		400
نشاط اجتماعی		رفتار مبتنی بر اعتماد	تمایل همکاری جویانه	صراحت	صداقت	اطمینان	اعتماد
	همبستگی پیرسون	.۲۳	.۲۴	.۲۴	.۱۵	.۱۶	.۲۷
	مقدار معنی داری (2-tailed)	.۰۰۱	.۰۰۱	.۰۰۱	.۰۰۳	.۰۰۲	.۰۰۱
	جمع	۴۰۰	۴۰۰	۴۰۰	۴۰۰	۴۰۰	۴۰۰
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).							

رابطه همبستگی بین نشاط اجتماعی و دینداری عاطفی برابر ۰.۲۵، دینداری پیامدی ۰.۱۸، دینداری مناسکی ۰.۲۱ بوده است که از نظر آماری در سطح ۰.۰۰۱ معنی دار است. این بدان معنی است که بین دینداری عاطفی، پیامدی، مناسکی رابطه معنی دار وجود دارد. در انتها می توان گفت که بین دینداری و نشاط اجتماعی رابطه معنی دار دیده می شود.

همچنین با توجه به جدول فوق ضریب همبستگی پیرسون برای رفتار مبتنی بر اعتماد برابر ۰.۲۳، تمایل همکاری جویانه ۰.۲۴، صراحت ۰.۲۴، صداقت ۰.۱۵، اطمینان ۰.۱۶ و در انتها ضریب همبستگی برای اعتماد اجتماعی ۰.۲۷ بوده است که از نظر آماری $p < 0.001$ معنی دار است.

این بدان معنی است که بین اعتماد اجتماعی و نشاط اجتماعی رابطه معنی دار وجود دارد. لذا اعتماد اجتماعی در شخص نشاط اجتماعی را بهبود می بخشد. لذا هر چه شخص از اعتماد اجتماعی بیشتری

مطالعه‌ی میزان نشاط اجتماعی در شهر بوشهر و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن
(مؤلفه‌های مورد بررسی اعتماد اجتماعی و دینداری)

برخوردار باشد به همان میزان نشاط اجتماعی در او نیز افزایش خواهد یافت. بنابراین فرضیه تحقیق مبنی بر رابطه داشتن اعتماد اجتماعی و نشاط اجتماعی تأیید می‌گردد.

جدول شماره (۵) خلاصه مدل تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون دینداری، اعتماد اجتماعی با نشاط اجتماعی

متغیر مستقل دینداری و اعتماد	F مقدار	P	R	R Square	مقدار t	P
دینداری (عاطفی)	۲۲.۳۴۵	.۰۰۱	.۴۳۰	.۱۸۵	۲.۳۶۹	.۰۱۸
پیامدی					.۰۲۶	.۶۵۸
مناسکی					.۰۸۵	.۱۵۸
اعتقادی					.۳۴۳	.۰۰۱
اعتماد) رفتار مبنی بر اعتماد	۸.۱۳۵	.۰۰۱	.۳۰۶	.۰۹۴	۱.۴۷۰	.۱۴۲
تمایل همکاری جوانانه					.۲۱۰	.۰۱۷
صراحت					.۰۳۶	.۶۸۳
صداقت					.۴۶۲	.۰۱۳
اطمینان					-.۱۹۳	.۱۰۴

a. Predictors: (Constant)

جهت پاسخگویی به این فرضیه از روش آماری رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان استفاده شد، که نتایج آن طبق جدول فوق به دست آمده است. بر اساس نتایج مقدار آزمون F برای بررسی تأثیر ابعاد دینداری با نشاط اجتماعی برابر با ۲۲.۳۴۵ بوده که در سطح معنی داری ۰.۰۰۱ معنادار است مقدار R Square نشان می‌دهد که ۰.۱۸۵ از واریانس نشاط اجتماعی توسط ابعاد دینداری تبیین می‌شود. باید اضافه کرد فقط ابعاد عاطفی و اعتقادی، دینداری با $Beta=.142$ و $Beta=.343$ قادر به پیش بینی نشاط اجتماعی می‌باشد و پیامدی و مناسکی قادر به پیش بینی نشاط اجتماعی نمی‌باشند. بر اساس نتایج به دست آمده مقدار آزمون F برای بررسی تأثیر ابعاد اجتماعی با نشاط اجتماعی برابر با ۸.۱۳۵ بوده که در سطح $p<.001$ معنادار است. مقدار سطح R Square نشان می‌دهد که ۰.۰۹۴ از واریانس نشاط اجتماعی توسط ابعاد اعتماد اجتماعی تبیین می‌شود. لذا فقط ابعاد تمایلات همکاری

جویانه و صداقت، اعتماد اجتماعی برابر با بتا ۰.۲۱۰ و ۰.۲۶۲. قادر به پیش بینی نشاط اجتماعی می‌باشد و ابعاد رفتار مبتنی بر اعتماد کردن، صراحت و اطمینان قادر به پیش بینی نشاط اجتماعی نمی‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

انسان موجودی هدفمند و جویای نشاط(شادکامی)، خوشبختی و سعادت می‌باشد و تا زمانی که به آنچه می‌خواهد دست نیابد این احساسات در او پدید نمی‌آید. از آنجا که آنجا که همه تلاش انسان‌ها در جهت یافتن شادی، نشاط و خوشبختی در آینده است. می‌توان گفت احساس نشاط یکی از مهم‌ترین پشتوانه‌های آدمی برای مقابله با مشکلات است. امروزه بر اساس بحث‌ها و مباحث روان‌شناسی اجتماعی، جامعه‌ای دارای نشاط اجتماعی است که افراد آن جامعه از زندگی خود لذت برده و زندگی برای آن‌ها معنا داشته و هدفمند باشند و از بیم و هراس به دور باشند و این مستلزم داشتن روحیه با نشاط و شاداب در میان افراد جامعه است. براساس نتایج این پژوهش بین سن و نشاط اجتماعی رابطه‌ی معناداری وجود دارد، بدین معنی که افراد زیر ۲۰ سال نسبت به گروه‌های سنی بالاتر از وضعیت شادی مناسب‌تری برخوردارند. از این نظر این فرضیه با پژوهش (هزارجریبی و آستین افشان، ۱۳۸۸) در خصوص پایین بودن میزان نشاط اجتماعی اکثریت جامعه همسو است.

در خصوص بالا بودن میزان نشاط در بین مردان نیز نتایج با پژوهش‌های کلاهی و قربانی(۱۳۹۰) و زمانی و همکاران(۱۳۸۷) همخوانی دارد. و با مطالعه داینر(۱۹۹۹) در خصوص برابری میزان نشاط مردان و زنان، همچنین وود و همکاران (۱۹۹۸) در خصوص بالا بودن نشاط زنان به طور متوسط نسبت به مردان مغایر است. نابرابری در استفاده از فضاهای فراغتی در جامعه، امکان بیشتر برای حضور مردان در عرصه‌های مختلف اجتماعی از قبیل کار و تحصیل، ویژگی خاص فرهنگی شهر بوشهر در خصوص تمایل نداشتن به حضور زنان در جامعه خود از دیگر دلایل بالا بودن میزان نشاط مردان نسبت به زنان در شهر بوشهر می‌باشد.

نتایج آشکار نمود که میزان نشاط اجتماعی در بین مجردین در بوشهر بیشتر از متأهلین است که با پژوهش زمانی و همکاران(۱۳۸۷) همخوانی و با مطالعه صفری(۱۳۸۹) مغایر است. نشاط در بزرگسالان ارتباط زیادی با وضعیت تأهل دارد. افراد متأهل نسبت به کسانی که هرگز ازدواج نکرده یا جدا شده‌اند و یا همسر خود را از دست داده‌اند، بیشتر احساس شادی و نشاط می‌کنند وقتی فرد تصمیم می‌گیرد ازدواج کند شادی او افزایش می‌یابد، وقتی که ازدواج صورت می‌گیرد از شادی ایجاد شده کم می‌شود و این کاهش تا زمان رسیدن فرزندان به سن نوجوانی ادامه می‌یابد بعد از این دوره نشاط مجدداً سیر صعودی

مطالعه‌ی میزان نشاط اجتماعی در شهر بوشهر و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن
(مؤلفه‌های مورد بررسی اعتماد اجتماعی و دینداری)

پیدا می‌کند تا به سطح اولیه خود می‌رسد. نتایج مطالعه نشان داد که بین اعتماد اجتماعی و نشاط اجتماعی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. از نظر گیدنز اعتماد اضطراب را کاهش داده و نوعی احساس تداوم و نظم در رویدادها، (حتی آنهایی که به طور مستقیم در حوزه اداراک شخص قرار دارند) یا امنیت وجودی را در فرد به وجود می‌آورد. به اعتقاد او اعتماد نه کیفیتی کلی و وجهی از همبستگی اجتماعی، بلکه شیوه ضروری و اجتناب ناپذیر حیات اجتماعی به شمار می‌رود. کانون اصلی اعتماد در تمام انواع آن، استمرار رفتار و زندگی و سپس قابلیت پیش بینی آن می‌باشد. بنابراین می‌توان وجود اعتماد اجتماعی در ایجاد و افزایش نشاط را تبیین کرد. بر این اساس این فرض نیز پژوهش (کیا وامیری، ۱۳۹۲) را تأیید می‌کند. اولین و برترین معیار و نشانه برتری و سعادت مندی انسان مؤمن خلق خوب و خوش و احساس شادکامی است، احساسی است که از آرامش روان و شکوفایی دینداری به وجود می‌آید. این آرامش زمانی به شایستگی فراهم می‌شود که ارتباط نشاط دینی و برپایه محبت و عطف و مهربانی و گذشت در فرد متدین رخ می‌نماید. در واقع شادی و خوشرویی، یک مرام تربیتی به شیوه زندگی و پاسخی متعادل به گران قدرترین نیاز فطری انسان است. رفتار با نشاط در راستای رفتار محبت آمیز تعریف می‌شود. فرد مؤمن با نشاط بدون صبرپیشگی نمی‌تواند معنا و مفهوم چندانی در زندگی بیابد. در مورد رابطه بین دو متغیر دینداری و نشاط اجتماعی نیز این فرضیه تأیید شد. بدین صورت که، هر چه پایبندی به اعتقادات مذهبی افراد بیشتر بوده میزان نشاط نیز افزایش یافته است. از این منظر نتایج موبد مطالعات صحرائیان و همکاران (۱۳۹۰)، قمری (۱۳۸۹)، عابدی و همکاران (۱۳۸۷) و اسنوپ (۲۰۰۸) است. البته در مطالعات اسنوپ همبستگی‌های بین مذهبی بودن و شادکامی به نظر مثبت ولی ناچیز می‌رسید. با توجه به این نکته که در اینجا دینداری از ابعاد مختلف سنجیده شده و دینداری مناسکی سهم اندکی در افزایش نشاط اجتماعی داشته است. به نظر می‌رسد آرامش خاطری که به سبب اعتقاد به مذهب و دین در فرد ایجاد می‌شود به واسطه دین که او را به یک منبع فنا ناشدنی متصل می‌کند و هستی او را در گستره ای فراتر از زندگی مادی در نظر می‌گیرد، باعث کاهش نگرانی‌ها و افزایش شادی و نشاط وی می‌شود. (منظری توکلی و عراقی پور، ۱۳۸۹)

ذکر این نکته در اینجا ضروری می‌نماید قاطعیت نداشتن نتایج در تحکیم فرض ارتباط بین دو مفهوم یاد شده (رابطه معنی دار نشاط اجتماعی با دینداری) است. دینداری، از سوی فرهنگ رسمی، حاکمیت سیاسی، دستگاه آموزشی و تربیتی، رسانه‌ها و سایر نهادهای اجتماعی، حمایت و ترویج شده و چتر ارزش‌های دینی و معنوی در سراسر پهنه ی جامعه، گسترانیده شده و از همه سو مورد تبلیغ و تکریم

قرار می‌گیرد. ولی با این وجود در چنین جامعه‌ای نشاط اجتماعی در حد متوسط برآورد شده است. بنابراین با وجود پررنگ بودن مقوله‌ی دینداری و در اوج بودن حضور این پدیده در اشکال مختلف خود در جامعه آماری، میزان نشاط اجتماعی در حد متوسط بوده و بین این دو در میزان تأثیرگذاری، خلأ بزرگی وجود نداشته است و می‌بایست رد سایر عوامل اثرگذار در این پدیده را نیز جستجو نمود و درصدد این موضوع برآمد که چه عوامل دیگری در نشاط اجتماعی تأثیر دارند.

منابع و ماخذ

- ۱- آزاد ارمکی، ت؛ کمالی، ا (۱۳۸۳) اعتماد، اجتماع، جنسیت، مجله جامعه‌شناسی ایران، شماره ۲۰
- ۲- اسکیدمور، و (۱۳۷۵)، نظریه‌های جامعه‌شناسی تفکر نظری در جامعه‌شناسی، ترجمه: علی محمد حاضری و همکاران، تهران: انتشارات تابان، چاپ دوم.
- ۳- پهلوان صادق، ا، نصرآبادی ح (۱۳۸۸)، آموزش برنامه شادی فوردایس و تأثیر آن بر افزایش شادمانی خانواده‌های شاهد و ایثارگر، دو ماهنامه دانشور پزشکی، سال ۱۶، شماره ۸۴.
- ۴- چلبی، م؛ موسوی، م. (۱۳۸۷)، بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر شادمانی در سطوح خرد و کلان، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره نهم، ش ۲۰۱
- ۵- خیرالله پور، ا. (۱۳۸۵)، بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت روانی با تأکید بر سرمایه اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، تهران: دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شهید بهشتی.
- ۶- ربانی خوراسگانی، ر، ربانی، ع، عابدی، م سنجش میزان شادی سرپرستان خانوارهای شهری اصفهان، مجله مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۸.
- ۷- ربانی، ر و همکاران (۱۳۸۸)، تبیین نشاط اجتماعی در بین اقوام و رابطه‌ی آن با هویت اجتماعی (مطالعه موردی اقوام آذری، کرد و لر)، مجله جامعه‌شناسی، سال اول شماره چهارم.
- ۸- رحیمی‌یگانه، ز (۱۳۸۶)، خانواده شاد و با نشاط (خانواده موفق/ دفتر ۳)، تهران: سازمان ملی جوانان، چاپ اول.
- ۹- ریتزر، ج. (۱۳۹۰)، مبانی نظریه جامعه‌شناختی معاصر و ریشه‌های کلاسیک آن، ترجمه: خلیل میرزایی و علی بقایی سرابی، تهران: جامعه‌شناسان، چاپ اول.
- ۱۰- ریتزر، ج. (۱۳۸۸)، نظریه‌ی جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه: محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی، چاپ چهاردهم.
- ۱۱- سرمد، ز، بازرگانه، ع، حجازی، ا (۱۳۸۰)، روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، تهران: انتشارات آگاه.
- ۱۲- صفدری، س (۱۳۷۴)، رضایت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده ادبیات، دانشگاه شهید بهشتی.

مطالعه‌ی میزان نشاط اجتماعی در شهر یوشهر و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن
(مؤلفه‌های مورد بررسی اعتماد اجتماعی و دینداری)

- ۱۳- عابدی، ا، شباهی، ع، تاجی، م (۱۳۸۷)، رابطه بین ابعاد دین داری با شادی دانش آموزان دختر دوره متوسطه شهر اصفهان، نشریه روانشناسی و علوم تربیتی، شماره ۲.
- ۱۴- عابدی، م (۱۳۸۱)، بررسی و مقایسه اثر بخشی روش‌های مشاوره شغلی و مدل شناختی و رفتار شادمانی بر کاهش فرسودگی شغلی مشاوران آپ اصفهان، پایان نامه دکتری، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۱۵- عابدی، م (۱۳۸۴)، شادی در خانواده، تهران: نشر مطالعات خانواده.
- ۱۶- علی آبادی، س و همکاران (۱۳۹۰)، بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی در جامعه از دیدگاه جامعه پزشکی نشریه سلامت و نشاط اجتماعی، شماره بهمن.
- ۱۷- عناصری، م (۱۳۸۶)، رابطه بین سلامت روان و شادکامی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان، مجله اندیشه و رفتار، سال دوم شماره ۶.
- ۱۸- قطره‌ای، ف (۱۳۸۵)، بررسی رابطه شادکامی (نشاط) و کیفیت عوامل آموزشی در دوره ابتدایی مدارس شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی تربیتی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم.
- ۱۹- قمری، م (۱۳۸۹)، بررسی رابطه دین داری میزان شادمانی در بین دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی منطقه ۲، مجله روانشناسی و دین، سال سوم، شماره ۳.
- ۲۰- قمری، م (۱۳۹۰)، رابطه دین داری و حمایت اجتماعی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی خرم آباد، مجله روانشناسی و دین، سال چهارم، شماره اول.
- ۲۱- کار، آ (۱۳۸۵)، روانشناسی مثبت، علم شادمانی و نیرومندی های انسان، ترجمه حسن پاشا شریفی و جعفر نجفی زند و باقر ثنایی، تهران: انتشارات سخن، (تاریخ انتشار اثر به زبان اصلی، ۲۰۰۴)
- ۲۲- کیا، ع؛ امیری، ر. (۱۳۹۲)، بررسی میزان نشاط اجتماعی و عوامل مرتبط با آن در بین شهروندان ۱۵-۶۴ سال شهر اهواز، فصلنامه برنامه ریزی رفاه توسعه اجتماعی، دوره ۱۵، شماره ۱۵، تابستان ۱۳۹۲.
- ۲۳- گنجی، م. (۱۳۸۷)، تحلیل عوامل جامعه شناختی مؤثر بر میزان احساس شادی سرپرستان خانوار در شهر اصفهان، پایان نامه دکتری جامعه شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان.
- ۲۴- گیدنز، آ. (۱۳۸۰)، جامعه شناسی، ترجمه: منوچهر صبوری، تهران: نشر نی، چاپ پانزدهم.
- ۲۵- لیاقتدار، م؛ عابدی، م؛ جعفری، ا. (۱۳۸۷)، هنجاریابی سیاهه شادکامی فوردایس اصفهان در دانشجویان، فصلنامه روان شناسی، سال ۱۲، ش ۴۶.
- ۲۶- ممتاز، ف. (۱۳۸۱)، انحرافات اجتماعی، نظریه‌ها و دیدگاه‌ها، تهران: شرکت سهامی انتشار.

- ۲۷- منظری توکلی، ع؛ عراقی پور، ن. (۱۳۸۹)، بررسی رابطه بین دینداری و شادکامی در بین دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۸۸، فصلنامه روان شناسی تربیتی، سال ۶، ش ۱۹.
- ۲۸- هادیانی، ز، سلیمی، س (فروردین ۱۳۸۹) نقش عوامل ژئوپولیتیکی اقتصادی خلیج فارس بر روند جمعیت پذیری منطقه (مورد شناسی: شهر بوشهر)، مجموعه مقالات چهارمین کنگره بین المللی جغرافیدانان جهان اسلام، زاهدان: دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- ۲۹- هزار جریبی، ج و آستین فشان، پ (۱۳۸۸)، بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی با تأکید بر استان تهران، جامعه شناسی کاربردی، سال بیستم، شماره پیاپی ۳۳، شماره ۱.
- ۳۰- هزار جریبی، ج؛ صفری شالی، ر (۱۳۸۹)، بررسی مفهوم شادکامی اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی در استان مرکزی)، فصلنامه برنامه ریزی رفاه توسعه اجتماعی، سال دوم، ش ۳.

۳۱- Argyle M. The psychology of happiness. Lon-don: Routledg Argyle. M.&Lu.L. The happiness of extroverts. Personality and individual

۳۲- Honkanaen H K. Honkanen R. Viinamaaki H. et al. life satisfaction and suicide: A 20-year Follow-up study. AM j Psychiaty 2001

۳۳- Lewis, C. A., Malt by, J., Day, L. (2005). Religious orientation, religious coping and happiness among UK adults, Personality and Individual Differences, 38.

۳۴- Lisager H. Factors contributing to Happiness among Danish college students. J son. Pychol 1948

۳۵- Myers. D.G. Happy and healthy. <http://abclocal.GO.Com./67-wls/news/2002>

۳۶- Snoep, Liesbeth (2008). Religiousness and happiness in three nations: A research note, Journal of happiness studies, 9.